

Dr Jelena Čeranić

Docent Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci

Viši naučni saradnik Instituta za uporedno pravo u Beogradu

ZAŠTITA PRONALAZAKA U EVROPSKOJ UNIJI

I UVOD

Kada je reč o zaštiti pronalazaka u Evropskoj uniji može se napraviti razlika između tri postojeća sistema zaštite koji ne počivaju na pravu Evropske unije, s jedne strane, i sistema zaštite koji počiva na pravu Evropske unije, ali koji još nije počeo da se primenjuje.

Još sedamdesetih godina 20. veka u okviru tadašnjih Evropskih zajednica otpočet je rad na uspostavljanju jedinstvenog sistema zaštite pronalazaka. Međutim, usled neslaganja između država članica o nekim značajnim pitanjima u vezi sa zaštitom, tek u decembru 2012. godine je usvojen tzv. unitarni zakonodavni paket. Paket je stupio na snagu u januaru 2013. godine, a očekuje se da će u najskorijoj budućnosti početi da se primenjuje unitarni patent, kao instrument zaštite koji počiva isključivo na pravu EU.

II SISTEMI ZAŠTITE PRONALAZAKA U EVROPI KOJI NE POČIVAJU NA PRAVU EU

Danas u Evropi postoje tri sistema zaštite pronalazaka. Pronalazak se najpre može zaštititi nacionalnim patentom. Zatim, pronalazak se može zaštititi evropskim patentom na osnovu Konvencije o izdavanju evropskih patenata. Naposljetku, pronalazak se može zaštititi i na osnovu Ugovora o saradnji u oblasti patenata (USP), koji se ne odnosi isključivo na evropski kontinent već na celi svet. Ono što je, međutim, važno istaći jeste da nijedan od ovih instrumenata zaštite ne počiva na pravu EU.

1. Nacionalni patenti

Istorijski gledano, sve do kraja 19. veka, priroda i obim patentne zaštite pronalazaka imali su isključivo nacionalni domet. U 20. veku, međutim, situacija je počela da se menja, jer su države uviđale da im nacionalna tržišta više nisu dovolj-

na. Već tada su nosioci patenata ispoljavali želju da se patentna zaštita proširi i na inostrane zemlje u koje bi pronalasci mogli da se izvoze ili u kojima bi mogli da se primenjuju u proizvodnji.

U 21. veku situacija se potpuno promenila. Studija koju je u toku 2011. godine sprovela Evropska komisija¹ ukazuje da danas oko četiri odsto evropskih pronalazača i preduzetnika (i malo veći broj malih i srednjih preduzeća) bira nacionalnu zaštitu najčešće samo kao prvi korak, kako bi na taj način osigurali pravo prvenstva.

Svaka država članica EU uređuje zaštitu pronalazaka na nacionalnom tržištu u skladu sa svojim unutrašnjim patentnim propisima. Isto tako, svaka ima nacionalni patentni zavod (ured) koji odlučuje o priznanju ili odbijanju patentne zaštite, zasnivajući svoju odluku na nacionalnom zakonodavstvu. Kada je jednom priznat, nacionalni patent upisuje se u nacionalni patentni registar. Važenje nacionalnog patenta ograničeno je na teritoriju države članice u kojoj je patent priznat.

Nacionalna patentna zaštita nije, ipak, toliko „nacionalna” kao što to na prvi pogled izgleda. Paralelno sa postojanjem nacionalnih sistema zaštite pronalazaka u Evropi, s jedne, i nekolicine neuspelih pokušaja da se *de jure* uspostavi nadnacionalni sistem zaštite pronalazaka na tlu EU, s druge strane, države članice Unije postepeno su, korak po korak, ujednačavale nacionalne patentne zakone putem *de facto* harmonizacije, počevši od Strazburške konvencije o ujednačavanju nekih tačaka materijalnog patentnog prava² pa do sektorske harmonizacije na nivou EU (npr. u oblasti biotehnoških pronalazaka).³

Međutim, države članice Evropske unije potpuno su slobodne da menjaju nacionalne patentne propise. Nacionalni sudovi država članica EU tumače zakone u skladu sa sopstvenim pravnim shvatanjima i tradicijama. Iako su patentni zakoni država članica EU u velikoj meri harmonizovani, u Evropi je i dalje prisutan određeni stepen pravne nesigurnosti kada je reč o patentnoj zaštiti pronalazaka.⁴

2. Evropski patent

Druga mogućnost zaštite pronalazaka u Evropi je priznanje evropskog patenta na osnovu Konvencije o izdavanju evropskih patenata. Ova konvencija predstavlja poseban sporazum zaključen 1973. godine na osnovu člana 19. Pariske konvencije. Njome se ustanovljava nadnacionalni sistem pravnih normi kojima se uređuje postupak priznavanja (evropskih) patenata koji neposredno proizvode pravno dej-

¹ Radni dokument Komisije, Procena uticaja, SEC (2011) 482 final, 13. april 2011.

² *Council of Europe, Convention on the Unification of Certain Points of Substantive Law on Patents for Invention*, Nov. 27, 1963, London.

³ Vid. D. Popović, „Usklađivanje patentnog prava Republike Srbije sa međunarodnim standardima zaštite pronalazaka” *Usklađivanje poslovnog prava Srbije sa pravom Evropske unije* (ur. V. Radović), Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2012, 281–303.

⁴ N. Machek, „How 'Unitary' is the Unitary Patent?”, dostupno na adresi: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2407357, 20. 09. 2016.

stvo u državama članicama.⁵

Konvencija o izdavanju evropskih patenata ima regionalni karakter, što znači da ovoj konvenciji mogu, pod određenim uslovima, pristupiti samo evropske države.⁶ Jedna od specifičnosti KEP-a ogleda se u tome što krug pronalazača, odnosno njihovih pravnih sledbenika koji imaju pravo da se pozivaju na KEP, nije ograničen državljanstvom, prebivalištem/sedištem ili drugom pravnom činjenicom. Dakle, svako pravno ili fizičko lice na svetu ovlašćeno je da podnese evropsku prijavu i pod propisanim uslovima stekne evropski patent.⁷

Konvencija sadrži tri grupe normi: prva kojom se osniva Evropska patentna organizacija (EPO), druga kojom se ustanovljava sistem materijalnih normi kojima se uređuju uslovi, oblik i trajanje pravne zaštite pronalazaka i treća kojom se uspostavlja administrativni postupak za patentnu zaštitu pronalazaka.

Evropska patentna organizacija je nadnacionalna organizacija osnovana sa zadatkom da vodi postupak priznanja evropskih patenata. Njeni organi su Evropski zavod (ured) za patente (EZP) i Upravni savet. Upravni savet ima upravljačku i kontrolnu funkciju u Evropskoj patentnoj organizaciji, dok je EZP centralni stručno-administrativni i izvršni organ koji primenjuje materijalno evropsko patentno pravo. Evropski zavod za patente je, zapravo, nezavisna panevropska organizacija, koju su 1977. godine osnovale četiri zemlje (Nemačka, Francuska, Italija i Holandija), a danas okuplja 38 država i zapošljava sedam hiljada međunarodnih službenika raspoređenih između sedišta u Minhenu i ogranaka u Hagu i Berlinu. Službeni jezici na kojima EZP vodi postupak su engleski, nemački i francuski.

Materijalno evropsko patentno pravo predstavlja skup normi sadržanih u KEP-u, koje uređuju: predmet patentne zaštite, uslove patentibilnosti pronalaska, lica koja imaju pravo na evropski patent, pravne učinke evropske prijave i evropskog patenta, dužinu trajanja evropskog patenta i uticaj evropskog patentnog prava na nacionalni pravni sistem.

Ono što je karakteristično za zaštitu pronalazaka evropskim patentom je da „materijalno evropsko patentno pravo, na nadnacionalni način, uređuje patentnu zaštitu pronalazaka od trenutka podnošenja evropske prijave do trenutka priznavanja evropskog patenta. Od trenutka priznavanja evropskog patenta, u načelu, prestaje primenljivost nadnacionalnih normi, te se evropski patent 'raspada' na onoliko nezavisnih nacionalnih patenata koliko ima zemalja članica KEP-a koje je prijavilac u evropskoj prijavi naznačio kao države u kojima želi patentnu zaštitu za svoj pronalazak. Svaki od tih patenata, koji se dalje naziva evropski patent, nastavlja da traje u pojedinoj državi, podvrgnut propisima nacionalnog patentnog prava. Njegova pravna sudbina je nezavisna u odnosu na pravnu sudbinu ostalih evropskih

⁵ Vid. Vesna Besarević, *Intelektualna svojina: industrijska svojina i autorsko pravo*, Centar za publikacije Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu, Beograd 2005, 114–115.

⁶ Srbija i BiH su pristupile KEP-u.

⁷ S. Marković, D. Popović, 317.

patenata za isti pronalazak, koji su priznati na osnovu odluke EZP-a.⁸ Činjenica da je pravna sudbina evropskih patenata nezavisna zapravo znači da evropski patent za isti pronalazak može u jednoj državi biti poništen, dok u drugoj može ostati na snazi.

Odnos materijalnog evropskog patentnog prava i nacionalnog patentnog prava je takav da ova dva sistema postoje paralelno. Drugim rečima, materijalno evropsko patentno pravo ne dira u nacionalno patentno pravo. Međutim, evropski patent se, nakon što je priznat, uliva u nacionalni patentni sistem i podvrgava istom režimu kao i da ga je priznala nacionalna patentna uprava.

Postoje ipak situacije, tačnije četiri slučaja, kada materijalno evropsko patentno pravo, kao nadnacionalno, zadržava primat nad nacionalnim pravom i posle prelaska evropskog patenta u tzv. „nacionalnu fazu”, i to kada:⁹

- 1) evropski patent mora trajati 20 godina od podnošenja prijave;
- 2) države članice KEP-a moraju kod evropskog patenta za proizvodni postupak priznati protezanje zaštite i na proizvode koji su neposredno dobijeni u tom postupku;
- 3) opoziv evropskog patenta u postupku po prigovoru ima dejstvo *ex tunc* u svim državama članicama i
- 4) razlozi za poništaj evropskog patenta pred nacionalnim sudom države članice KEP-a propisani su u KEP-u, te nacionalno pravo ne može propisati druge ili dodatne razloge za poništaj evropskog patenta u svojoj državi.

Postupak priznanja evropskog patenta počinje podnošenjem prijave evropskog patenta Evropskom zavodu za patente ili nacionalnoj patentnoj upravi zemlje članice Evropske patentne organizacije koja je prosleđuje Evropskom zavodu za patente. U evropskoj prijavi mora biti naznačena bar jedna država članica Evropske patentne organizacije, mada se u praksi najčešće naznačava od tri do pet ili više zemalja.

Nakon provere da li su ispunjeni formalni uslovi urednosti, evropskoj prijavi priznaje se datum podnošenja. Ta činjenica ima efekat pravne fikcije da je tog dana u svim naznačenim državama podnesena nacionalna prijava patenta. Evropski zavod za patente izrađuje rešeršni izveštaj čiji je cilj da utvrdi relevantno stanje tehnike, tj. da popiše sva raspoloživa dokumenta iz kojih se može utvrditi novost i inventivni nivo prijavljenog pronalaska. Ovaj izveštaj se šalje prijaviocu.

Odmah po isteku roka od osamnaest meseci, EZP objavljuje evropsku prijavi zajedno sa rešeršnim izveštajem. Objava evropske prijave ima u svim naznačenim državama efekat nacionalne objave prijave patenta.

U roku od šest meseci od objavljivanja evropske prijave, prijavioc ima pravo da podnese Evropskom zavodu za patente zahtev za potpuno ispitivanje uslova za priznanje evropskog patenta. U slučaju da takav zahtev izostane, smatra se da je

⁸ Ibid., 318.

⁹ Ibid.

evropska prijava povučena. Cilj potpunog ispitivanja je da se na osnovu rešeršnog izveštaja ustanovi da li prijavljeni pronalazak ispunjava materijalnopravne uslove za patentnu zaštitu. Po okončanju potpunog ispitivanja, EZP donosi i objavljuje odluku o tome da li priznaje evropski patent.

U postupku za priznanje evropskog patenta postoji mogućnost žalbe na odluku Zavoda, o kojima odlučuje Žalbeno veće ili Veliko žalbeno veće EZP-a.

U roku od devet meseci od objavljivanja odluke o priznanju evropskog patenta, bilo koje lice ima pravo da uloži prigovor na tu odluku. Dejstvo uspešnog prigovora usmereno je na opoziv odluke o priznanju evropskog patenta.

Evropski patent traje dvadeset godina (počev od datuma podnošenja evropske prijave) u svakoj od naznačenih država ponaosob. U svakoj od njih evropski patent ima isto dejstvo kao i nacionalni patent. Povrede evropskog patenta raspravljaju se isključivo prema nacionalnom pravu države u kojoj je do povrede došlo.

Ukoliko neko smatra da je evropski patent priznat uprkos tome što nisu bili ispunjeni uslovi za to, postupak poništaja evropskog patenta mora se voditi u svakoj od država u kojoj on važi. Konvencijom o izdavanju evropskih patenata propisani su samo jedinstveni razlozi za poništaj evropskog patenta.

Dakle, jedino je postupak za dobijanje evropskog patenta centralizovan i završava se izdavanjem onoliko nacionalnih patenata koliko je država navedeno u prijavi. Kada EZP izda patent, on mora da bude priznat u svakoj državi ugovornici koja je naznačena u prijavi. Drugim rečima, evropski patent postaje snop nacionalnih patenata.¹⁰

Rezultat ovako koncipiranog sistema zaštite ogleda se u tome da su smanjeni direktni i indirektni troškovi (postupak je centralizovan, te je smanjen broj prijavi i broj taksi, kao i ostalih administrativnih troškova u vezi s brojnim postupcima). Osim toga, ovakvim sistemom priznanja evropskog patenta uvedena je kompletna prethodna provera ispunjenosti materijalnih uslova (koju države ugovornice u kojima važi sistem registracije ne bi mogle same da sprovedu). Obe karakteristike doprinele su tome da dobijanje nacionalne patentne zaštite putem Evropskog zavoda za patente unutar i izvan EU bude veoma primamljivo, posebno za države koje nisu članice Unije i podnosioc zahteva koji nisu iz Evrope.¹¹ Zanimljivo je da poslednjih nekoliko godina približno polovina zahteva za izdavanje evropskih patenata potiče iz zemalja koje nisu članice EZP-a.¹²

Uprkos ovim prednostima, zaštita pronalazaka evropskim patentom i dalje podrazumeva teritorijalnu fragmentaciju patentne zaštite u Evropi. Stoga, sa stanovišta Evropske unije, ovakav sistem zaštite nije u skladu sa principima jedinstvenog tržišta i uopšte ciljem evropskih integracija.

¹⁰ M. Rees, „Le brevet unique européen et logiciel”, dostupno na adresi: <http://www.pcinpact.com/dossier/brevet-unitaire-europeen-logiciel-/205-5.htm>, 20. 09. 2016.

¹¹ H. Ullrich, „Select from Within The System: The European Patent With Unitary Effect”, *Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law Research Paper*, 12-11, (2012a), 15.

¹² H. Ullrich (2012a), 15 fn. 58.

3. Ugovor o saradnji u oblasti patenata

Treća mogućnost za zaštitu pronalazaka u Evropi tiče se zaštite na osnovu Ugovora o saradnji u oblasti patenata. Ovaj instrument zaštite ne odnosi se samo na evropske zemlje već se zaštita proteže i na države sa drugih kontinenata.

Još krajem 19. veka, sa razvojem industrije i saobraćaja, javila se potreba za patentnom zaštitom pronalazaka i izvan granica nacionalnog tržišta. Nosiocima patenata prestala su da budu interesantna samo domaća tržišta, već su težili da svojim patentima pokriju i tržišta inostranih zemalja u koje bi njihov pronalazak mogao da se izvozi ili u kojima bi mogao da se primenjuje u proizvodnji. Međutim, s obzirom na šarolikost nacionalnih propisa o patentima (ako ih je uopšte bilo), pravni položaj stranaca u pogledu zaštite njihovih pronalazaka i druge industrijske svojine bio je veoma nesiguran. Ta činjenica sve je više ometala ekonomske veze između država.¹³ Zbog toga je u Parizu 1883. godine¹⁴ sazvana diplomatska konferencija na kojoj je usvojen akt pod nazivom „Konvencija za zaštitu industrijske svojine. Ovom konvencijom je osnovana Unija za zaštitu industrijske svojine, poznatija kao Pariska unija.

Jedna od glavnih tekovina Pariske konvencije je institut međunarodnog prvenstva. „Suština međunarodnog prvenstva je u tome što jedno lice, koje je prijavilo pronalazak za zaštitu u jednoj državi članici Pariske konvencije, ima pravo da, prilikom prijavljivanja za zaštitu istog pronalaska u nekoj drugoj državi članici ove konvencije, uživa prvenstvo koje se računa od datuma podnošenja one prve prijave. (...) Cilj prava međunarodnog prvenstva je da istom prijaviocu olakša sticanje patentne zaštite u više država, tako što će smanjiti mogućnost da u periodu između podnošenja prijave patenta u dve ili više država pronalazak prestane da ispunjava uslove za zaštitu.”¹⁵

Međutim, u skladu s ubrzanim tehnološkim razvojem u drugoj polovini 20. veka i sve većim brojem pronalazaka koji se prijavljuju za patentiranje u velikom broju država, ispostavilo se da teškoće u vezi sa podnošenjem prijave patenta za isti pronalazak u više država ne mogu biti otklonjene institutom međunarodnog prvenstva. Naime, rok međunarodnog prvenstva od godinu dana više nije bio dovoljan da se uredna patentna prijava podnese u većem broju zemalja (npr. deset), uzimajući u obzir prevođenje prijave na različite jezike, kontaktiranje sa lokalnim patentnim zastupnicima, prilagođavanje prijave nacionalnim propisima svake države, plaćanje odgovarajućih administrativnih taksi itd.

Da bi se ovaj problem rešio, na diplomatskoj konferenciji u Vašingtonu 1970. godine, zaključen je Ugovor o saradnji u oblasti patenata. Ovaj ugovor zapravo predstavlja poseban međunarodni sporazum u smislu člana 19 Pariske konvencije.¹⁶

Cilj Ugovora o saradnji u oblasti patenata je da objedini postupak prijavljivanja pronalazaka u više država putem jedne međunarodne prijave patenta i samim

¹³ S. Marković, D. Popović, 307–308.

¹⁴ Na konferenciji je učestvovalo jedanaest država, među kojima je bila i Kraljevina Srbija.

¹⁵ S. Marković, D. Popović, 114–115.

¹⁶ Republika Srbija i Bosna i Hercegovina su članice Ugovora o saradnji u oblasti patenata.

tim pojednostavi postupak prijavljivanja za prijavioca, s jedne strane, a da s druge strane nacionalnim patentnim upravama olakša postupak ispitivanja prijave.

Postupak patentiranja određenog pronalaska u više država, prema propisima Ugovora o saradnji u oblasti patenata, podeljen je u dve faze – međunarodnu i nacionalnu.

U prvoj, međunarodnoj fazi, podnosi se međunarodna prijava patenta propisanoj patentnoj upravi (uredu primaocu), a to je najčešće nacionalni patentni zavod podnosioca prijave. Podnošenje međunarodne prijave podrazumeva automatsko naznačenje svih država članica Ugovora o saradnji u oblasti patenata. Nakon što proveriti formalnu urednost međunarodne prijave, ured primalac priznaje međunarodnoj prijavi datum podnošenja. Čin priznanja ima efekat pravne fikcije da je javilac podneo urednu nacionalnu prijavu patenta za pronalazak na koji se odnosi u svim naznačenim državama na dan podnošenja međunarodne prijave. Nacionalne patentne uprave naznačenih država imaju obavezu da u roku od 30 meseci od dana prvenstva međunarodne prijave ne otpočnu postupak po prijavi, već da čekaju dalji razvoj postupka u međunarodnoj fazi Ugovora.

Ured primalac šalje jedan primerak međunarodne prijave Svetskoj organizaciji za intelektualnu svojinu (WIPO), koja deluje kao međunarodni biro za države članice Ugovora o saradnji u oblasti patenata, a drugi primerak organu za međunarodni rešerš (pretraživanje).¹⁷ Zadatak organa za međunarodni rešerš je da utvrdi stanje tehnike koje je relevantno za ispitivanje novosti i inventivnog nivoa prijavljenog pronalaska. Pored ovog izveštaja, izrađuje se i mišljenje o patentibilnosti pronalaska, koje nema obavezujuću snagu.

Međunarodni biro objavljuje međunarodnu prijavu (najčešće zajedno sa izveštajem o međunarodnom rešeršu) u roku od 18 meseci od datuma prvenstva međunarodne prijave i šalje primerak međunarodne prijave patentnoj upravi svake od država koje je podnosilac naznačio kao države u kojima želi patentnu zaštitu za svoj pronalazak.

Druga, tzv. „nacionalna faza”, počinje kada naznačeni uredi dobiju primerak međunarodne prijave i izveštaj o međunarodnom rešeršu. Svaki naznačeni ured tada nastavlja postupak po prijavi na osnovu nacionalnih propisa. Nacionalna patentna uprava ne mora posebno da utvrđuje relevantno stanje tehnike jer već ima izveštaj o međunarodnom rešeršu. Sam izveštaj o međunarodnom rešeršu, međutim, formalno ne obavezuje naznačenu patentnu upravu, već ona suvereno donosi odluku o tome da li priznaje nacionalni patent.

U okviru postupka zaštite pronalazaka prema Ugovoru o saradnji u oblasti patenata, postoji i jedna fakultativna faza. Ovom fazom se produžuje prva, međunarodna faza, u kojoj na zahtev prijavioca Međunarodni biro šalje međunarodnu prijavu i izveštaj o međunarodnom rešeršu nadležnom Organu za međunarodno

¹⁷ Organ za međunarodni rešerš je nacionalna ili nadnacionalna patentna uprava koja ispunjava propisane uslove u pogledu kadrova i tehničko-dokumentacione opremljenosti kojem je skupština USP-a poverila taj mandat.

prethodno ispitivanje. Ovaj organ ima zadatak da u pisanom obliku formuliše mišljenje o tome da li pronalazak koji je predmet međunarodne prijave ispunjava uslove novosti, inventivnog nivoa i privredne primenljivosti. Izveštaj o međunarodnom prethodnom ispitivanju sadrži samo mišljenje o patentibilnosti pronalaska, bez detaljnih obrazloženja tog mišljenja. Ovaj izveštaj se dostavlja patentnim upravama država koje je prijavilac izabrao, a one dalji postupak sprovode prema nacionalnom zakonu. Ni ovaj izveštaj, kao ni prethodni (izveštaj o međunarodnom rešeršu), nema obavezujuću pravnu snagu. Nacionalne uprave su ovlašćene, ali ne i obavezne, da se u radu oslanjaju na izveštaj o međunarodnom prethodnom ispitivanju. Dakle, izabrani ured samostalno i suvereno donosi odluku o priznanju ili odbijanju nacionalnog patenta.¹⁸

Ugovor o saradnji u oblasti patenata pruža niz prednosti kako prijaviocima, tako i nacionalnim uredima. Prednosti za prijavioca su pojednostavljenje i pojeftinjenje podnošenja prijave patenta za isti pronalazak u više država; i odlaganje svih poslova i plaćanja taksi u vezi sa postupkom patentiranja pred nacionalnim patentnim upravama stranih država do isteka roka od 30 meseci od datuma prvenstva međunarodne prijave. Prednosti za nacionalne patentne uprave su mogućnost uštede u vremenu i radu na utvrđivanju relevantnog stanja tehnike, što je najteži deo posla tokom ispitivanja prijave patenta; i mogućnost oslanjanja na izveštaje koje su uradile najopremljenije patentne uprave na svetu.¹⁹

U kontekstu potrebe za uspostavljanjem jedinstvenog sistema zaštite pronalazaka u Evropi, očigledno je da USP nije zamišljen da deluje u smeru ujednačavanja nacionalnih propisa o patentima država članica, izuzimajući odredbu kojom je utvrđeno da države članice ne smeju propisivati druge ili dodatne uslove u pogledu forme međunarodne prijave patenta u odnosu na one koje je predvideo USP.²⁰ Ipak, s obzirom na to da Organ za međunarodno prethodno ispitivanje u svom izveštaju polazi od definicije tih uslova kakva je data u Ugovoru o saradnji u oblasti patenata,²¹ može se zaključiti da USP posredno računa na unifikaciju nacionalnih propisa u pogledu uslova patentibilnosti pronalazaka (novost, inventivni nivo i privredna primenljivost).²²

III UNITARNA PATENTNA ZAŠTITA

Uzimajući u obzir da USP, s jedne strane, ne deluje u smeru ujednačavanja patentnih propisa država članica, a da se, s druge strane, zaštita ne odnosi samo na zemlje evropskog kontinenta, kada je reč o nedostacima zaštite pronalazaka u Evropi, tj. o razlozima za uvođenje unitarnog patenta, prevashodno se misli na sistem zaštite pronalazaka evropskim patentom. Pronalazači i preduzetnici u Evropi,

¹⁸ S. Marković, D. Popović, 314–316.

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ Čl. 27 USP.

²¹ Čl. 33 USP.

²² S. Marković, D. Popović, 317.

koji žele da zaštite svoj pronalazak u više evropskih zemalja, upućeni su na sistem zaštite evropskim patentom koji sprovodi EZP.

U okviru postupka zaštite predviđenog KEP-om, patentni spisi i patentni zahtevi prevode se na nacionalne jezike što doprinosi povećanju troškova i predstavlja veliki problem državnim istraživačkim telima, a posebno malim i srednjim preduzećima. Povrh toga, održavanje evropskog patenta podrazumeva i plaćanje godišnje takse u svakoj zemlji, kao i registraciju svakog prenosa i drugih prava. Nosioci patenata prinuđeni su da plaćaju domaće zastupnike koji vode računa o usaglašavanju evropskog patenta s nacionalnim propisima u toj oblasti u svakoj državi u kojoj je evropski patent priznat.²³

U poslednjoj dekadi sprovedene su brojne ekonomske studije,²⁴ ankete Evropske komisije²⁵ i naučna istraživanja.²⁶ Rezultati svih ovih ispitivanja ukazuju na to da sistem zaštite pronalazaka evropskim patentom ima niz nedostataka. Kao najveći nedostaci, iz perspektive nosilaca patenta, svakako se izdvajaju: visoki troškovi prevođenja i objavljivanja, visoke takse za održavanje, složen administrativni postupak i naposljetku, ali ne i najmanje važna, pravna nesigurnost.

Stoga uspostavljanje jedinstvenog sistema zaštite pronalazaka na tlu Evropske unije skoro četiri decenije zaokuplja njene države članice. Od samog početka pregovora sporno je bilo pitanje režima prevođenja koji bi se primenjivao u okviru sistema patentne zaštite.

Rad na uspostavljanju jedinstvenog sistema zaštite pronalazaka je intenziviran početkom novog milenijuma. Evropska komisija je, najpre, u decembru 2009. godine iznela Predlog uredbe o unitarnoj patentnoj zaštiti, a u julu 2010. godine Predlog uredbe o unitarnoj patentnoj zaštiti koja se tiče prevođenja. Međutim, dve države članice EU, Kraljevina Španija i Republika Italija, od samog početka pet se slagale sa predloženim režimom prevođenja. Stoga je preostalih dvadeset pet zemalja pribeglo bližoj saradnji. Reč je o mehanizmu predviđenom Ugovorima koji omogućava državama članicama EU da uspostave saradnju i po pitanjima o kojima nije postignut sporazum među svim članicama EU. U skladu sa time, Komisija je 13. aprila 2011. predložila dve uredbe o unitarnoj patentnoj zaštiti.

Nakon toga, 30. maja 2011. Kraljevina Španija i Republika Italija podnele su tužbe Evropskom sudu pravde (ESP) navodeći da pokretanje bliže saradnje u oblasti uspostavljanja unitarne patentne zaštite predstavlja povredu Osnivačkih ugovora po više osnova.²⁷

²³ J. Čeranić, „Predlog novog sistema zaštite pronalazaka u EU – patent Unije”, *Pravo i privreda* 7–9/2012, 361.

²⁴ N. Machek, 4.

²⁵ Radni dokument Komisije, Procena uticaja, SEC (2011) 482 final, 13. april 2011.

²⁶ H. Ullrich (2012a), 14; T. Jaeger, R. Hilty, J. Drexler, H. Ullrich, „Comments of the Max Planck Institute for Intellectual Property, Competition and Tax Law on the 2009 Commission Proposal for the Establishment of a Unified European Patent Judiciary” *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 7/2009, 817.

²⁷

J. Čeranić, „Zakonitost bliže saradnje u oblasti unitarnog patenta – slučaj Španija i Italija

Stvaranje unitarnog prava EU koje se priznaje u skladu sa odredbama međunarodne konvencije, a koje je izvan direktnog domašaja same Unije, predstavlja veoma kompleksan i jedinstven pravni fenomen u okviru pravnog sistema EU. Stoga pojedine struje u teoriji prava zastupaju stanovište da UUPZ zapravo dodaje unitarno dejstvo evropskom patentu samo kao „uzgrednu/sporednu odliku”.³⁶

2. Uredba o sprovođenju bliže saradnje u oblasti uspostavljanja unitarne patentne zaštite koja se tiče prevođenja

U skladu sa odredbama člana 118, stav 2 UFEU, režim prevođenja patentnih spisa unitarnog patenta definisan je u okviru posebnog pravnog instrumenta. Iako je režim prevođenja bio „kamen spoticanja” ili preciznije rečeno „jabuka razdora” prilikom svih ranijih pokušaja da se uspostavi jedinstven sistem zaštite pronalazaka na teritoriji država članica EU, odredbe predviđene Uredbom o sprovođenju bliže saradnje u oblasti uspostavljanja unitarne patentne zaštite koja se tiče prevođenja veoma su jednostavne i jasne.

Osnovna odredba koja se tiče režima prevođenja patentnih spisa unitarnog patenta sadrži direktno upućivanje na odredbu člana 14 KEP-a. U skladu sa ovim članom, spisi evropskog patenta objavljuju se na jeziku postupka i sadrže prevod patentnih zahteva na druga dva službena jezika Evropskog zavoda za patente.³⁷ Dakle, UUPZ predviđa da ukoliko je evropski patent sa unitarnim dejstvom objavljen u skladu sa članom 14, stavom 6 KEP-a, dalja prevođenja nisu potrebna.³⁸ Ovo upućivanje na član 14 KEP-a ne predstavlja problem jer je u fazi objavljivanja unitarni patent još klasični evropski patent. Dalje, UUPZ utvrđuje da se zahtevi za unitarno dejstvo (kao što je navedeno i u Uredbi)³⁹ podnose na jeziku postupka.⁴⁰

Uredba o sprovođenju bliže saradnje u oblasti uspostavljanja unitarne patentne zaštite koja se tiče prevođenja predviđa pravila prevođenja uzimajući u obzir činjenicu da su, u poređenju sa ukupnim brojem postojećih patenata, sporovi dosta retki i tiču se samo komercijalno vrednih patenata.⁴¹ Stoga UUPZ predviđa da u slučaju spora zbog povrede evropskog patenta sa unitarnim dejstvom, nosilac patenta na zahtev tuženog obezbeđuje kompletan prevod evropskog patenta sa unitarnim dejstvom na službeni jezik bilo države članice u kojoj je došlo do povrede, bilo države članice u kojoj tuženi ima prebivalište.⁴²

Prilikom spora u vezi sa evropskim patentom sa unitarnim dejstvom, na zah-

³⁶ R. Hilty et al.; H. Ullrich (2012b).

³⁷ Čl. 14, st. 6 KEP.

³⁸ Čl. 3, st. 1 UUPZP.

³⁹ Čl. 9, st. 1 tač. g) UUPZ.

⁴⁰ Čl. 3, st. 2 UUPZP.

⁴¹ H. Ullrich (2012b), 12 fn. 35.

⁴² Čl. 4, st. 1 UUPZP.

tev nadležnog suda za takve sporove u državi članici koja učestvuje u bližoj saradnji, nosilac patenta obezbeđuje kompletan prevod patenta na jezik koji se koristi u postupcima pred tim sudom.⁴³

Prema UUPZP-u u oba slučaja nosilac patenta je taj koji snosi sve troškove prevođenja.⁴⁴

U slučaju spora koji sadrži zahtev za naknadu štete, pre nego što dobije prevod, sud pred kojim se vodi spor ocenjuje i uzima u obzir (posebno kada je tuženi srednje ili malo preduzeće, fizičko lice ili neprofitna organizacija, univerzitet ili državna istraživačka organizacija) da li je tuženi znao ili je imao razumnog osnova da zna da je on povredio evropski patent sa unitarnim dejstvom.⁴⁵

Odredbe u vezi s naknadom troškova prevođenja sadrže se u Uredbi o sprovođenju bliže saradnje u oblasti uspostavljanja unitarne patentne zaštite koja se tiče prevođenja. S obzirom na to što je KEP-om predviđeno da evropski patentni zahtevi mogu biti podneti na bilo kom jeziku u skladu sa članom 14, stav 2 KEP-a,⁴⁶ države članice koje učestvuju u bližoj saradnji, u skladu sa odredbama Uredbe o sprovođenju bliže saradnje u oblasti uspostavljanja unitarne patentne zaštite,⁴⁷ ovlašćuju EJP da odlučuje o zahtevima za povraćaj svih troškova prevođenja u punom iznosu za podnosiocima koji su podneli patentne zahteve Evropskom zavodu za patente na jednom od zvaničnih jezika Unije, koji nije zvanični jezik EJP-a.⁴⁸

Sredstva za pomenutu naknadu troškova obezbeđuju se iz taksi predviđenih članom 11 UUPZ-a (takse za održavanje evropskog patenta sa unitarnim dejstvom). Zahtev za naknadu troškova mogu podneti samo subjekti koje predviđa UUPZP, i to: mala i srednja preduzeća, fizička lica, neprofitne organizacije, univerziteti u državnim istraživačkim organizacijama koji imaju prebivalište ili glavno sedište firme u nekoj državi članici EU koja učestvuje u bližoj saradnji.⁴⁹

⁴³ Čl. 4, st. 2 UUPZP.

⁴⁴ Čl. 4, st. 3 UUPZP.

⁴⁵ Čl. 4, st. 4 UUPZP.

⁴⁶ Čl. 142, st. 2 KEP- a: „Evropska prijava patenta mora biti podneta na jednom od službenih jezika ili, ako je podneta na nekom drugom jeziku, mora biti prevedena na jedan od službenih jezika, u skladu sa Pravilnikom o sprovođenju. Sve vreme dok traje postupak pred Evropskim zavodom za patente, ovaj prevod može biti usaglašavan sa tekstom podnete prijave. Ako se zahtevani prevod ne podnese u propisanom roku, prijava će se smatrati povučenom.”

⁴⁷ Čl. 9 UUPZ.

⁴⁸ Čl. 5, st. 1 UUPZP.

⁴⁹ Čl. 5, st. 2 UUPZP.

IV ZAKLJUČAK

Kao što često biva u Evropskoj uniji, evropski patent sa unitarnim dejstvom rezultat je tipičnog evropskog kompromisa. Uprkos tome što je projekat o uspostavljanju jedinstvenog sistema zaštite pronalazaka u Evropi na početku bio ambiciozan, kako je vreme odmicalo, predlog se postepeno menjao tako da je sve više pitanja regulisano upućivanjem na međunarodno pravo i nacionalna prava država članica. S obzirom na to da su raniji pokušaji uspostavljanja patenta Evropske unije završeni neuspešno, čini se da se zakonodavac EU plašio da će i ovaj projekat propasti. Zamisao o jedinstvenom sistemu zaštite pronalazaka na tlu EU počela je da podseća na „čekanje Godoa”, te je na kraju usvojeno rešenje koje sadrži samo onoliko karakteristika prava EU koliko je potrebno da bi sistem unitarne patentne zaštite uopšte mogao da funkcioniše.⁵⁰ Dakle, pokušaji da se preseče Gordijev čvor u vezi s režimom prevođenja unitarnog patenta (prelaskom na bližu saradnju) i pravnim i institucionalnim preprekama (osnivanjem nezavisnog međunarodnog patentnog pravosuđa) otvorili su Pandorinu kutiju u oblasti stvaranja unitarne patentne zaštite.⁵¹

Neke struje u teoriji prava mišljenja su da ovako koncipiran unitarni patentni paket nije uspeo u dovoljnoj meri da odgovori na izazove, tj. da njime nije postignuta veća efikasnost i bolja ravnoteža sistema zaštite pronalazaka i rešavanja patentnih sporova u EU. Ipak, pojedini smatraju da se i u ovom stadijumu može učiniti nešto, tj. da postoje rešenja za unapređenje sistema unitarne patentne zaštite, mimo onih koja su trenutno „na stolu”.

I dok je u akademskim krugovima i dalje prisutan skeptičan ton, zvaničnici Evropske unije tvrde da će, ako dovoljan broj država članica ratifikuje Sporazum o Jedinstvenom patentnom sudu, takse ne budu previsoke, a sudije Jedinstvenog patentnog suda kompetentne, unitarna patentna zaštita predstavljati napredak u odnosu na postojeći sistem zaštite pronalazaka ili će mu bar biti ozbiljna alternativa.

U ovom trenutku, dok unitarna patentna zaštita još nije počela da se primenjuje, preuranjeno je dati konačni sud o tome da li će novi sistem obezbediti efikasniju i jeftiniju zaštitu. Vreme će najbolje pokazati da li ovako koncipirana unitarna patentna zaštita može da odgovori na potrebe korisnika u Evropi.

⁵⁰ N. Machek, 59.

⁵¹ H. Ullrich (2012b), 57.